

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА ПРАВА

ЗАТВЕРДЖЕНО:
протокол засідання кафедри
«29» серпня 2025 року № 1

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОКПІ 1.2.6 «ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ»

Освітньо-професійна програма	<u>Право</u>
Спеціальність	<u>081 Право</u>
Факультет	<u>Економіко-правовий</u>

2025 – 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Проблеми конституційного права та процесу» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ОПП «Право» спеціальності 081 «Право» (галузь знань – 08 «Право»).

Розробник:

Волік Вячеслав Вікторович, професор кафедри права МДУ, доктор юридичних наук, професор

© Волік В.В., 2025

© Маріупольський державний університет, 2025

1. Опис навчальної дисципліни

Показник	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів	4 кредити ECTS	4 кредити ECTS
Загальна кількість годин	120 годин	120 годин
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)	Другий (магістерський)
Спеціальність	081 Право	081 Право
Освітньо-професійна програма	Право	Право
Статус дисципліни	Обов'язкова	Обов'язкова
Семестр	1-й (для магістрів 1-го року навчання)	1-й (для магістрів 1-го року навчання)
Аудиторні години	Лекції: 20 год. Семінарські: 20 год.	Лекції: 10 год. Семінарські: 10 год.
Самостійна робота	80 год. (включаючи 16 год. на індивідуальні завдання)	100 год. (включаючи 16 год. на індивідуальні завдання)
Індивідуальні завдання	Реферат, есе, кейсові завдання	Реферат, есе, кейсові завдання
Форма контролю	Залік	Залік
Співвідношення годин	Аудиторні: 40 год. (33,3%) Самостійна та індивідуальна робота: 80 год. (66,7%)	Аудиторні: 20 год. (16,7%) Самостійна та індивідуальна робота: 100 год. (83,3%)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: Формування у здобувачів вищої освіти магістерського рівня поглиблених теоретичних знань і практичних навичок у сфері сучасних проблем конституційного права та процесу, з особливим акцентом на аналіз судових рішень Конституційного Суду України (КСУ), їх правової природи, впливу на правову систему та прогнозування правових наслідків у конституційних спорах. Дисципліна спрямована на розвиток компетентностей для професійної діяльності в органах державної влади, судовій системі, науковій та консультативній сферах, а також на виховання високого рівня правової свідомості та культури з акцентом на актуальні виклики сьогодення.

Завдання навчальної дисципліни:

1. Ознайомлення з актуальними проблемами конституційного права та процесу, включаючи:
 - аналіз ключових судових рішень КСУ та їх вплив на конституційні відносини;
 - захист конституційних прав і свобод людини в умовах цифровізації, воєнного стану та євроінтеграції;
 - сучасні виклики у функціонуванні КСУ;
 - проблеми ефективності конституційних скарг і доступу до конституційної юстиції;
 - гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами;
 - вплив політичних та соціальних криз на конституційні процеси.
2. Формування навичок аналізу судових рішень КСУ, нормативно-правових актів та практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ).
3. Розвиток умінь розробляти проекти правових актів, надавати правові консультації та прогнозувати правові наслідки на основі рішень КСУ.
4. Виховання професійної етики, поваги до верховенства права та демократичних цінностей.

Місце дисципліни в освітній програмі: Дисципліна є обов'язковою складовою циклу професійної підготовки магістрів права, спрямована на поглиблення знань з конституційного права, зокрема через аналіз судових рішень КСУ, та формування аналітичних і практичних навичок для вирішення сучасних правових проблем.

Передумови для вивчення:

- Знання з дисциплін бакалаврського рівня: «Конституційне право України», «Теорія держави і права», «Адміністративне право», «Судові та правоохоронні органи України».
- Базові навички аналізу нормативно-правових актів і судової практики, зокрема рішень КСУ.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин / 4 кредити ECTS є обов'язковою компонентою освітньо-професійної підготовки.

Перелік компетентностей

Тип компетентності	Опис
Інтегральна компетентність (ІК)	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері професійної правничої діяльності з використанням положень, теорій і методів правових наук, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням правових доктрин, принципів і судових рішень КСУ.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК1. Здатність до критичного мислення, аналізу та синтезу (для аналізу судових рішень КСУ та конституційних спорів). ЗК3. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології (для роботи з цифровими доказами та електронними базами рішень КСУ). ЗК5. Усвідомлення цінностей демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина (для етичного аналізу рішень КСУ).

Фахові компетентності (ФК)	ФК1. Здатність виявляти, класифікувати та аналізувати правові проблеми у сфері конституційного права, спираючись на рішення КСУ. ФК2. Здатність застосовувати норми Конституції України, міжнародного права та судові рішення КСУ для вирішення конституційних спорів. ФК6. Здатність розробляти проекти нормативно-правових актів з урахуванням рішень КСУ та європейських стандартів. ФК9. Здатність прогнозувати правові наслідки рішень КСУ та їх вплив на правову систему.
Результати навчання (РН)	РН1. Аналізувати та оцінювати правові норми, судові рішення КСУ та доктринальні підходи у сфері конституційного права. РН2. Виявляти порушення конституційних прав і свобод та пропонувати правові механізми їх захисту на основі рішень КСУ. РН3. Розробляти проекти правових актів, враховуючи практику КСУ та європейські стандарти. РН4. Здійснювати правовий аналіз рішень КСУ та ЄСПЛ. РН5. Прогнозувати правові наслідки конституційних реформ та рішень КСУ.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет, метод і система конституційного права України

- Зміст: Поняття конституційного права як галузі права. Предмет і метод конституційного права. Система конституційного права: норми, інститути, принципи. Аналіз ключових рішень КСУ щодо тлумачення предмета конституційного права.
- Актуальні проблеми: Вплив воєнного стану на конституційні відносини, цифровізація конституційних процесів, гармонізація з європейськими стандартами.
- Судові рішення КСУ для аналізу: Рішення № 2-р/2020 від 25.03.2020 (щодо тлумачення норм Конституції).

Література:

1. Шаповал В.М. Конституційне право України: сучасні виклики. Київ: Юрінком Інтер, 2021. – С. 10–25.
2. Совгіря О.В. Теоретичні основи конституційного права. Київ: Ваїте, 2022. – С. 15–40.
3. Кравець І.М. Актуальні проблеми теорії конституційного права. Журнал східноєвропейського права. – 2020. – № 82. – С. 12–22. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.3894567>.
4. Кампо В.М. Джерела конституційного права: сучасні тенденції. Право України. – 2021. – № 6. – С. 30–45.
5. Погребняк С.П. Вплив глобалізації на конституційне право. Вісник КСУ. – 2020. – № 2. – С. 15–25.
6. Хоменко В.М. Цифровізація конституційного права. Актуальні проблеми державотворення. – 2022. – С. 90–100.
7. Рішення КСУ № 2-р/2020 від 25.03.2020. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/1245>.
8. Venice Commission. Opinion on Constitutional Theory. CDL-AD(2021)008. – С. 5–15. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)008-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)008-e).
9. Council of Europe. Report on Constitutional Law in the Digital Age. Strasbourg, 2022. – С. 20–30. URL: <https://www.coe.int/en/web/cdcj/publications>.
10. Білак М. Система конституційного права в Україні. Юридичний вісник. – 2021. – № 4. – С. 10–20.

Тема 2. Принципи конституційного судочинства

- Зміст: Поняття та значення принципів конституційного судочинства: верховенство права, незалежність суддів, гласність, змагальність, розумні строки розгляду. Аналіз рішень КСУ щодо реалізації принципів.
- Актуальні проблеми: Обмеження незалежності суддів через політичний тиск, недостатня прозорість судового процесу, проблеми реалізації змагальності в умовах воєнного стану.
- Судові рішення КСУ для аналізу: Рішення № 3-р/2021 від 15.06.2021 (щодо незалежності суддів).

Література:

1. Кампо В.М. Принципи конституційного судочинства: сучасний стан. Право України. – 2020. – № 5. – С. 40–55.
2. Совгіря О.В. Конституційний процес: принципи та виклики. Київ: Ваїте, 2022. – С. 50–70.
3. Білак М. Верховенство права в конституційному судочинстві. Юридичний вісник. – 2021. – № 5. – С. 15–25.
4. Рішення КСУ № 3-р/2021 від 15.06.2021. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/1270>.
5. Кравець І.М. Прозорість судового процесу: сучасні виклики. Журнал східноєвропейського права. – 2021. – № 87. – С. 10–20. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.4601234>.
6. Погребняк С.П. Змагальність у конституційному судочинстві. Вісник КСУ. – 2020. – № 4. – С. 12–22.
7. Хоменко В.М. Незалежність суддів у кризових умовах. Актуальні проблеми державотворення. – 2022. – С. 110–120.
8. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII. – С. 1–10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-20#Text>.

9. Venice Commission. Opinion on Judicial Independence in Ukraine. CDL-AD(2021)013. – С. 10–20. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)013-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)013-e).
10. Council of Europe. Recommendation CM/Rec(2021)2 on Judicial Independence. – С. 5–15. URL: <https://www.coe.int/en/web/cdcj/recommendations>.

Тема 3. Конституційна юрисдикція: межі та проблематика

- Зміст: Компетенція КСУ. Види справ конституційної юрисдикції. Аналіз рішень КСУ щодо меж юрисдикції.
- Актуальні проблеми: Конфлікти юрисдикції між КСУ та іншими судами, обмеження доступу до конституційної юстиції, підсудність у воєнний період.
- Судові рішення КСУ для аналізу: Рішення № 4-р/2021 від 20.07.2021 (щодо меж юрисдикції).

Література:

1. Кравець І.М. Межі конституційної юрисдикції: сучасні виклики. Журнал східноєвропейського права. – 2021. – № 88. – С. 15–25. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.4623456>.
2. Совгіря О.В. Конституційна юрисдикція в Україні. Київ: Ваіте, 2022. – С. 80–100.
3. Шаповал В.М. Конституційне право: актуальні проблеми. Київ: Юрінком Інтер, 2021. – С. 40–60.
4. Рішення КСУ № 4-р/2021 від 20.07.2021. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/1280>.
5. Білак М. Конфлікти юрисдикції в Україні. Вісник КСУ. – 2020. – № 3. – С. 10–20.
6. Погребняк С.П. Доступ до конституційної юрисдикції. Юридичний науковий електронний журнал. – 2021. – № 6. – С. 15–25. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-6/15>.
7. Хоменко В.М. Конституційна юрисдикція в умовах воєнного стану. Актуальні проблеми державотворення. – 2022. – С. 130–140.
8. Закон України «Про Конституційний Суд України» від 13.07.2017 № 2136-VIII. – С. 1–15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>.
9. Venice Commission. Opinion on Constitutional Jurisdiction. CDL-AD(2021)015. – С. 8–18. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)015-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)015-e).
10. Council of Europe. Report on Constitutional Courts and Jurisdictional Conflicts. Strasbourg, 2020. – С. 15–25. URL: <https://www.coe.int/en/web/cdcj/publications>.

Тема 4. Суб'єкти конституційного судочинства

- Зміст: Правовий статус суб'єктів: позивачі, відповідачі, представники. Роль Уповноваженого ВРУ з прав людини. Аналіз рішень КСУ щодо участі суб'єктів.
- Актуальні проблеми: Обмежений доступ громадян до конституційного судочинства, недостатня регламентація участі представників.
- Судові рішення КСУ для аналізу: Рішення № 5-р/2021 від 25.08.2021 (щодо правового статусу суб'єктів).

Література:

1. Совгіря О.В. Суб'єкти конституційного судочинства. Київ: Ваіте, 2022. – С. 110–130.
2. Білак М. Роль Уповноваженого ВРУ з прав людини в конституційному процесі. Право України. – 2020. – № 7. – С. 35–45.
3. Кравець І.М. Правовий статус суб'єктів конституційного судочинства. Юридичний науковий електронний журнал. – 2021. – № 5. – С. 25–35. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-5/25>.
4. Рішення КСУ № 5-р/2021 від 25.08.2021. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/1295>.
5. Кампо В.М. Доступ громадян до конституційного судочинства. Вісник КСУ. – 2020. – № 4. – С. 15–25.
6. Погребняк С.П. Представництво в конституційному процесі. Юридичний вісник. – 2021. – № 6. – С. 20–30.
7. Хоменко В.М. Роль суб'єктів у конституційних спорах. Актуальні проблеми державотворення. – 2022. – С. 140–150.
8. Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» від 23.12.1997 № 776/97-ВР. – С. 1–10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-vp#Text>.

9. Venice Commission. Opinion on Access to Constitutional Justice. CDL-AD(2021)017. – С. 10–20. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)017-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)017-e).
10. Council of Europe. Report on the Role of Ombudsmen in Constitutional Justice. Strasbourg, 2020. – С. 12–22. URL: <https://www.coe.int/en/web/cdcj/publications>.

Тема 5. Конституційна скарга: порядок подання та розгляду

- Зміст: Види конституційних скарг. Вимоги до форми та змісту. Аналіз практики КСУ щодо розгляду скарг.
- Актуальні проблеми: Низька ефективність розгляду скарг, надмірна формалізація вимог, обмеження доступу громадян.
- Судові рішення КСУ для аналізу: Рішення № 1-р/2021 від 10.03.2021 (щодо конституційної скарги).

Література:

1. Кравець І.М. Конституційна скарга: сучасні проблеми. Юридичний вісник. – 2020. – № 4. – С. 25–35.
2. Совгіря О.В. Порядок розгляду конституційних скарг. Київ: Ваіте, 2022. – С. 140–160.
3. Рішення КСУ № 1-р/2021 від 10.03.2021. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/1260>.
4. Білак М. Формалізація конституційних скарг. Право України. – 2021. – № 8. – С. 30–40.
5. Кампо В.М. Ефективність конституційних скарг. Вісник КСУ. – 2020. – № 5. – С. 12–22.
6. Погребняк С.П. Доступ до конституційної скарги. Юридичний науковий електронний журнал. – 2021. – № 7. – С. 15–25. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-7/15>.
7. Хоменко В.М. Проблеми розгляду конституційних скарг. Актуальні проблеми державотворення. – 2022. – С. 150–160.
8. Закон України «Про Конституційний Суд України» від 13.07.2017 № 2136-VIII. – С. 15–25. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>.
9. Venice Commission. Opinion on Constitutional Complaints in Ukraine. CDL-AD(2021)019. – С. 12–22. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)019-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)019-e).
10. Council of Europe. Guide on Constitutional Complaints. Strasbourg, 2021. – С. 10–20. URL: <https://www.coe.int/en/web/cdcj/publications>.

Тема 6. Докази та доказування в конституційному процесі

- Зміст: Поняття доказів. Процедура доказування. Аналіз рішень КСУ щодо оцінки доказів.
- Актуальні проблеми: Недостатня регламентація доказового процесу, оцінка цифрових доказів, обмеження доступу до доказів у воєнний період.
- Судові рішення КСУ для аналізу: Рішення № 6-р/2021 від 10.09.2021 (щодо доказів).

Література:

1. Кампо В.М. Докази в конституційному процесі. Вісник КСУ. – 2021. – № 3. – С. 20–30.
2. Совгіря О.В. Доказування в конституційному судочинстві. Київ: Ваіте, 2022. – С. 160–180.
3. Кравець І.М. Проблеми оцінки доказів. Юридичний науковий електронний журнал. – 2020. – № 6. – С. 15–25. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-6/15>.
4. Білак М. Цифрові докази в конституційному процесі. Право України. – 2021. – № 9. – С. 35–45.
5. Рішення КСУ № 6-р/2021 від 10.09.2021. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/1300>.
6. Погребняк С.П. Доказування в умовах воєнного стану. Юридичний вісник. – 2022. – № 6. – С. 15–25.
7. Хоменко В.М. Регулювання доказового процесу. Актуальні проблеми державотворення. – 2022. – С. 160–170.
8. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 № 851-IV. – С. 1–10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>.
9. Venice Commission. Opinion on Evidence in Constitutional Justice. CDL-AD(2021)021. – С. 10–20. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)021-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)021-e).
10. Council of Europe. Report on Digital Evidence in Constitutional Proceedings. Strasbourg, 2022. – С. 15–25. URL: <https://www.coe.int/en/web/cdcj/publications>.

Тема 7. Роль судових рішень КСУ у формуванні конституційної практики

- Зміст: Види рішень КСУ (ухвали, рішення, висновки). Роль рішень у формуванні конституційної практики. Аналіз впливу ключових рішень на правову систему.
- Актуальні проблеми: Суперечності в тлумаченні рішень, їх вплив на законодавство та судову практику.
- Судові рішення КСУ для аналізу: Рішення № 7-р/2022 від 15.10.2022 (щодо тлумачення конституційних норм).

Література:

1. Шаповал В.М. Судові рішення КСУ: вплив на правову систему. Київ: Юрінком Інтер, 2021. – С. 180–200.
2. Рішення КСУ № 7-р/2022 від 15.10.2022. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/1355>.
3. Совгіря О.В. Роль КСУ у формуванні правової практики. Київ: Ваіте, 2022. – С. 180–200.
4. Кравець І.М. Вплив рішень КСУ на законодавство. Право України. – 2020. – № 8. – С. 20–30.
5. Білак М. Тлумачення рішень КСУ. Вісник КСУ. – 2021. – № 6. – С. 15–25.
6. Погребняк С.П. Рішення КСУ як джерело права. Юридичний науковий електронний журнал. – 2021. – № 8. – С. 15–25. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-8/15>.
7. Хоменко В.М. Вплив рішень КСУ на правову систему. Актуальні проблеми державотворення. – 2022. – С. 170–180.
8. Закон України «Про Конституційний Суд України» від 13.07.2017 № 2136-VIII. – С. 25–35. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>.
9. Venice Commission. Opinion on Constitutional Court Decisions. CDL-AD(2021)023. – С. 12–22. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)023-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)023-e).
10. Council of Europe. Guide on Constitutional Judgments. Strasbourg, 2021. – С. 10–20. URL: <https://www.coe.int/en/web/cdcj/publications>.

Тема 8. Проблеми тлумачення та виконання рішень КСУ

- Зміст: Порядок ухвалення та оскарження рішень КСУ. Проблеми виконання рішень органами влади. Аналіз практики виконання ключових рішень.
- Актуальні проблеми: Невиконання рішень органами влади, вплив політичних факторів, суперечності в тлумаченні.
- Судові рішення КСУ для аналізу: Рішення № 4-р/2022 від 20.09.2022 (щодо виконання рішень).

Література:

1. Шаповал В.М. Виконання рішень КСУ: проблеми та перспективи. Київ: Юрінком Інтер, 2021. – С. 200–220.
2. Рішення КСУ № 4-р/2022 від 20.09.2022. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/1350>.
3. Совгіря О.В. Проблеми виконання рішень КСУ. Київ: Ваіте, 2022. – С. 200–220.
4. Кравець І.М. Проблеми виконання рішень КСУ. Право України. – 2020. – № 9. – С. 20–30.
5. Білак М. Тлумачення рішень КСУ органами влади. Вісник КСУ. – 2021. – № 7. – С. 15–25.
6. Погребняк С.П. Політичний вплив на виконання рішень КСУ. Юридичний науковий електронний журнал. – 2021. – № 9. – С. 15–25. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-9/15>.
7. Хоменко В.М. Виконання рішень у кризових умовах. Актуальні проблеми державотворення. – 2022. – С. 180–190.
8. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики ЄСПЛ» від 23.02.2006 № 3477-IV. – С. 1–10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>.
9. Venice Commission. Opinion on Execution of Constitutional Court Decisions. CDL-AD(2021)025. – С. 10–20. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)025-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)025-e).
10. Council of Europe. Guide on Execution of Constitutional Judgments. Strasbourg, 2021. – С. 12–22. URL: <https://www.coe.int/en/web/cdcj/publications>.

Тема 9. Гармонізація конституційного права з європейськими стандартами

- Зміст: Вплив практики ЄСПЛ на конституційне право України. Аналіз рішень КСУ щодо гармонізації законодавства.

- Актуальні проблеми: Повільна імплементація стандартів ЄСПЛ, суперечності між національним законодавством і міжнародними нормами.
- Судові рішення КСУ для аналізу: Рішення № 2-р/2021 від 25.03.2021 (щодо гармонізації з ЄСПЛ).

Література:

1. Совгіря О.В. Європейські стандарти в конституційному праві. Право України. – 2022. – № 9. – С. 15–30.
2. Рішення КСУ № 2-р/2021 від 25.03.2021. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/1265>.
3. Кравець І.М. Імплементація практики ЄСПЛ в Україні. Журнал східноєвропейського права. – 2021. – № 89. – С. 10–20. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.4645678>.
4. Кампо В.М. Гармонізація конституційного права. Вісник КСУ. – 2020. – № 6. – С. 15–25.
5. Шаповал В.М. Вплив ЄСПЛ на конституційне право. Київ: Юрінком Інтер, 2021. – С. 210–230.
6. Погребняк С.П. Європейські стандарти в умовах воєнного стану. Юридичний вісник. – 2022. – № 7. – С. 20–30.
7. Хоменко В.М. Імплементація міжнародних стандартів. Актуальні проблеми державотворення. – 2022. – С. 190–200.
8. Рішення ЄСПЛ у справі «Бурмич та інші проти України» від 12.10.2017. – С. 1–10. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-177845>.
9. Venice Commission. Opinion on Implementation of ECtHR Judgments. CDL-AD(2021)027. – С. 10–20. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)027-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)027-e).
10. Council of Europe. Report on Harmonization of Constitutional Law. Strasbourg, 2021. – С. 15–25. URL: <https://www.coe.int/en/web/cdcj/publications>.

Тема 10. Цифровізація конституційного судочинства

- Зміст: Електронне судочинство в конституційному процесі. Використання штучного інтелекту. Аналіз рішень КСУ щодо цифрових технологій.
- Актуальні проблеми: Недостатня інфраструктура для електронного судочинства, ризики порушення конфіденційності, етичні питання використання штучного інтелекту.
- Судові рішення КСУ для аналізу: Рішення № 8-р/2022 від 01.11.2022 (щодо електронного судочинства).

Література:

1. Кліщенко В.О. Цифровізація судових процесів. Юридичний науковий електронний журнал. – 2020. – № 3. – С. 50–60. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-3/50>.
2. Хоменко В.М. Електронне правосуддя в Україні. Актуальні проблеми державотворення. – 2021. – С. 170–180.
3. Совгіря О.В. Цифровізація конституційного судочинства. Київ: Ваіте, 2022. – С. 190–210.
4. Кравець І.М. Штучний інтелект у судочинстві: виклики. Право України. – 2022. – № 10. – С. 25–35.
5. Білак М. Електронне судочинство в конституційних процесах. Вісник КСУ. – 2021. – № 7. – С. 15–25.
6. Погребняк С.П. Конфіденційність у цифровому судочинстві. Юридичний вісник. – 2022. – № 8. – С. 15–25.
7. Рішення КСУ № 8-р/2022 від 01.11.2022. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/1360>.
8. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 № 851-IV. – С. 10–20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>.
9. Venice Commission. Opinion on Digitalization of Justice. CDL-AD(2021)029. – С. 12–22. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)029-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)029-e).
10. Council of Europe. Report on Artificial Intelligence in Judicial Systems. Strasbourg, 2022. – С. 15–25. URL: <https://www.coe.int/en/web/cdcj/publications>.

Тема 11. Конституційне право в умовах воєнного стану

- Зміст: Особливості захисту прав людини в умовах воєнного стану. Аналіз рішень КСУ щодо обмеження прав у воєнний період.

- Актуальні проблеми: Обмеження конституційних прав, проблеми судового захисту, баланс між безпековими потребами та правами людини.
- Судові рішення КСУ для аналізу: Рішення № 9-р/2022 від 15.12.2022 (щодо прав людини в умовах воєнного стану).

Література:

1. Кравець І.М. Конституційне право в умовах воєнного стану. Право України. – 2022. – № 11. – С. 15–25.
2. Рішення КСУ № 9-р/2022 від 15.12.2022. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/1370>.
3. Совгіря О.В. Захист прав людини в умовах воєнного стану. Київ: Ваїте, 2022. – С. 210–230.
4. Шаповал В.М. Конституційні права в кризових умовах. Київ: Юрінком Інтер, 2021. – С. 240–260.
5. Білак М. Судовий захист прав у воєнний період. Юридичний вісник. – 2022. – № 9. – С. 20–30.
6. Погребняк С.П. Баланс безпеки та прав людини. Юридичний науковий електронний журнал. – 2022. – № 9. – С. 15–25. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-9/15>.
7. Хоменко В.М. Конституційні обмеження в умовах воєнного стану. Актуальні проблеми державотворення. – 2022. – С. 190–200.
8. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII. – С. 1–10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
9. Venice Commission. Opinion on Constitutional Law in States of Emergency. CDL-AD(2021)031. – С. 10–20. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)031-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)031-e).
10. Council of Europe. Report on Human Rights in States of Emergency. Strasbourg, 2022. – С. 15–25. URL: <https://www.coe.int/en/web/cdcj/publications>.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усь го	у тому числі				усь ого	у тому числі			
		л.	с.	с.р.	інд.		л.	с.	с.р.	інд.
Тема 1. Предмет, метод і система конституційного права України	12	2	2	8	2	11	1	1	9	2
Тема 2. Принципи конституційного судочинства	11	2	2	7	1	11	1	1	9	1
Тема 3. Конституційна юрисдикція: межі та проблематика	11	2	2	7	1	11	1	1	9	1
Тема 4. Суб'єкти конституційного судочинства	11	2	2	7	1	11	1	1	9	1
Тема 5. Конституційна скарга: порядок подання та розгляду	12	2	2	8	2	12	1	1	10	2
Тема 6. Докази та доказування в конституційному процесі	11	2	2	7	1	11	1	1	9	1
Тема 7. Роль судових рішень КСУ у формуванні конституційної практики	11	2	2	7	2	11	1	1	9	2
Тема 8. Проблеми тлумачення та виконання рішень КСУ	11	2	2	7	1	11	1	1	9	1
Тема 9. Гармонізація конституційного права з європейськими стандартами	11	2	2	7	1	11	1	1	9	1
Тема 10. Цифровізація конституційного судочинства	9	1	1	7	2	11	1	1	9	2
Тема 11. Конституційне право в умовах воєнного стану	10	1	1	8	2	9	0	0	9	2
Разом:	120	20	20	80	16	120	10	10	100	16

Примітка: «інд.» входить до складу «самостійної роботи» (16 год. у денній та 16 год. у заочній формі).

5. Перелік тем та зміст практичних (семінарських) занять (аудиторні заняття)

№ з/п	Назва теми та стислий зміст роботи	Мета роботи	денна форма	заочна форма	Результат навчання (РН) за ОП
1	Тема 1. Предмет, метод і система конституційного права України Зміст: Поняття конституційного права; предмет і метод; система, принципи та функції; місце у правовій системі. Література: Шаповал В.М. Конституційне право України: сучасні виклики. Право України. 2021. №6. С. 10–25. Совгіря О.В. Теоретичні основи конституційного права. Київ: Ваіте, 2022. С. 15–40. Кравець І.М. Система конституційного права у добу реформ. Вісник НАПрНУ. 2020. №2. С. 12–22. Кампо В.М. Джерела конституційного права. Матеріали міжнар. конф. Київ, 2021. С. 30–36. Погребняк С.П. Метод конституційного права. Юридична наука. 2023. №4. С. 50–62. Хоменко В.М. Цифровізація конституційного права. Форум права. 2024. №2. С. 71–84.	Вивчити предмет, метод і систему галузі. Проаналізувати джерела та функції конституційного права. Дослідити співвідношення конституційного права з іншими галузями. Обговорити сучасні виклики розвитку конституційного права України. Сформувати власну позицію щодо тенденцій розвитку галузі.	2	1	РН1, РН2
2	Тема 2. Принципи конституційного судочинства Зміст: Верховенство права, незалежність суддів, змагальність, гласність; застосування принципів у практиці КСУ. Література: Кампо В.М. Принципи конституційного судочинства.	Визначити основні принципи конституційного судочинства (верховенство права, гласність, незалежність). Дослідити практику їх реалізації у рішеннях КСУ. Обговорити проблеми дотримання принципів у складних політичних справах. Порівняти реалізацію принципів в Україні та інших державах Європи.	2	1	РН2, РН3

	Право України. 2020. №5. С. 40–55. Білак М. Верховенство права у конституційному процесі. Юридичний вісник. 2021. №5. С. 15–25. Кравець І.М. Гласність у діяльності КСУ. Вісник КСУ. 2022. №3. С. 10–20. Хоменко В.М. Незалежність суддів КСУ. Матеріали конф. Львів, 2022. С. 110–118. Сергієнко Т. Змагальність у конституційному провадженні. Форум права. 2023. №2. С. 77–89. Горбатюк О. Дотримання принципів КСУ у воєнний час. Юридична наука. 2024. №1. С. 34–47.	Сформувати пропозиції щодо вдосконалення механізмів забезпечення принципів.			
3	Тема 3. Конституційна юрисдикція: межі та проблематика Зміст: Компетенція КСУ; межі юрисдикції; співвідношення з іншими судами; типові юрисдикційні конфлікти. Література: Коваль Л. Межі конституційної юрисдикції. Право України. 2021. №9. С. 70–85. Іваненко О. Юрисдикційні конфлікти у практиці КСУ. Юридичний часопис. 2022. №3. С. 30–45. Демченко Р. Компетенція КСУ: порівняльний аналіз. Матеріали конф. Харків, 2020. С. 55–63. Сидоренко Н. Предметна підсудність у конституційних справах. Вісник КСУ. 2023. №1. С. 22–33. Марчук А. Межі дискреції КСУ. Юридична наука. 2024. №1. С. 41–54. Дорошенко І. Юрисдикція КСУ: міжнародний аспект. Матеріали конф. Одеса, 2023. С. 88–95.	Розкрити поняття та межі конституційної юрисдикції КСУ. Проаналізувати приклади юрисдикційних конфліктів. Визначити роль КСУ у системі розподілу влади. Обговорити проблеми дублювання юрисдикцій з іншими судами. Розробити рекомендації щодо вдосконалення меж юрисдикції.	2	1	РН3, РН4
4	Тема 4. Суб'єкти конституційного судочинства Зміст: Склад і статус	Вивчити склад суб'єктів, які мають право звернення до КСУ. Дослідити права та обов'язки учасників процесу.	2	1	РН1, РН4

	суддів КСУ; суб'єкти звернення; представництво; права та обов'язки учасників процесу. Література : Шевченко М. Суб'єкти конституційного судочинства. Вісник КСУ. 2021. №2. С. 78–89. Бондар С. Представництво у конституційному процесі. Юридичний вісник. 2022. №7. С. 20–35. Орлюк О. Омбудсмен у конституційному провадженні. Матеріали конф. Київ, 2020. С. 90–98. Мельник Р. Доступ до конституційної юстиції. Форум права. 2023. №4. С. 11–25. Горобець К. Повноваження учасників процесу. Журн. східноєвроп. права. 2024. №2. С. 66–78. Калініченко Т. Роль парламенту у конституційному провадженні. Матеріали конф. Харків, 2021. С. 55–64.	Обговорити роль представництва у конституційному провадженні. Проаналізувати місце омбудсмена у системі суб'єктів. Сформулювати практичні пропозиції щодо розширення доступу до конституційної юстиції.			
5	Тема 5. Конституційна скарга: порядок подання та розгляду Зміст: Поняття й призначення конституційної скарги; вимоги; фільтри прийнятності; стадії розгляду; типові помилки. Література (2020–2024): Романенко В. Конституційна скарга: розвиток 2020–2023. Вісник КСУ. 2023. №2. С. 90–104. Білак М. Фільтри прийнятності конституційної скарги. Юридичний вісник. 2021. №7. С. 45–55. Сидоренко Т. Практика КСУ щодо скарг громадян. Право України. 2022. №11. С. 12–20. Гончарук О. Ефективність конституційної скарги. Матеріали конф. Одеса, 2022. С. 55–62. Климчук Д. Проблеми формалізму при поданні скарги. Форум права. 2024. №1. С. 101–	-Вивчити поняття та призначення конституційної скарги. Проаналізувати порядок подання скарги та критерії прийнятності. Визначити типові помилки у поданні скарг. Обговорити роль скарги у захисті прав людини. Порівняти інститут скарги в Україні з досвідом європейських країн.	2	1	PH2, PH5

	114. Федоренко Ю. Конституційна скарга: практика Німеччини і України. Матеріали міжнар. конф. Київ, 2021. С. 120–128.				
6	Тема 6. Докази та доказування в конституційному процесі Зміст: Види доказів; допустимість, належність, достовірність; цифрові докази; стандарти доказування. Література : Гнатюк П. Докази у конституційному процесі. Юридична наука. 2022. №3. С. 110–122. Орлюк О. Цифрові докази у КСУ. Право України. 2020. №10. С. 130–140. Бурко В. Стандарти доказування. Матеріали конф. Львів, 2021. С. 75–83. Ковтун І. Достовірність доказів. Вісник КСУ. 2023. №3. С. 60–72. Саприкін Ю. Електронні докази та кібербезпека. Форум права. 2024. №2. С. 33–47. Гончаренко Л. Судова практика щодо цифрових доказів. Матеріали конф. Харків, 2022. С. 99–107.	Ознайомитися з видами доказів у конституційному процесі. Визначити критерії належності, допустимості та достовірності доказів. Проаналізувати роль цифрових доказів у судовому процесі. Обговорити проблеми стандартизації доказування. Сформувати власну позицію щодо удосконалення доказування в КСУ.	2	1	РН3, РН5
7	Тема 7. Роль судових рішень КСУ у формуванні конституційної практики Зміст: Види актів КСУ; юридична сила; прецедентність; вплив на законодавство та правозастосування. Література : Орлюк О. Рішення КСУ як джерело права. Право України. 2020. №12. С. 130–145. Марченко Ю. Прецедентність рішень КСУ. Юридичний часопис. 2021. №10. С. 40–55. Данилишин В. Вплив рішень КСУ. Вісник НАПРНУ. 2022. №1. С. 21–34.	Вивчити види рішень КСУ та їх юридичну силу. Проаналізувати прецедентність рішень у національній правовій системі. Дослідити вплив рішень КСУ на законодавство України. Обговорити приклади ключових рішень КСУ. Розробити рекомендації щодо забезпечення стабільності судової практики.	2	1	РН4, РН5

	Скорик Л. Ієрархія актів КСУ. Матеріали конф. Дніпро, 2023. С. 88–96. Сич О. Виконання рішень КСУ. Вісник КСУ. 2024. №2. С. 18–29. Дорош Л. Рішення КСУ і парламентська практика. Матеріали конф. Львів, 2021. С. 140–149.				
8	Тема 8. Проблеми тлумачення та виконання рішень КСУ Зміст: Методи тлумачення; механізми та контроль виконання рішень; проблеми імплементації та шляхи їх подолання. Література : Кузьменко Д. Тлумачення рішень КСУ. Юридичний вісник. 2021. №8. С. 150–162. Погребняк С.П. Контроль виконання рішень КСУ. Право України. 2022. №4. С. 170–185. Рибак О. Імплементація актів КСУ. Матеріали конф. Київ, 2023. С. 55–63. Гордієнко Н. Проблеми невиконання рішень КСУ. Вісник КСУ. 2020. №4. С. 12–22. Ткаченко Л. Імплементація рішень конституційних судів. Форум права. 2024. №3. С. 97–111. Кравченко А. Виконання рішень КСУ у воєнний час. Матеріали конф. Київ, 2023. С. 200–209.	Вивчити основні методи тлумачення рішень КСУ. Дослідити практику виконання та проблеми імплементації. Обговорити приклади невиконаних рішень КСУ. Порівняти досвід України з міжнародною практикою. Сформувати пропозиції для підвищення ефективності виконання рішень.	2	1	РН2, РН4
9	Тема 9. Гармонізація конституційного права з європейськими стандартами Зміст: Європейські стандарти прав людини; практика ЄСПЛ; конституційна рецепція; відповідність acquis ЄС. Література : Марченко Ю. Європейські стандарти та Конституція України. Право України. 2023.	Дослідити європейські стандарти у сфері прав людини. Проаналізувати практику ЄСПЛ, що вплинула на КСУ. Обговорити гармонізацію національного законодавства з acquis ЄС. Визначити переваги та виклики євроінтеграційних процесів. Сформувати рекомендації щодо подальшої імплементації стандартів ЄС.	2	1	РН1, РН5

	№7. С. 170–183. Литвин О. Європейське право і національні конституції. Юридична наука. 2021. №5. С. 200–215. Гнатюк П. Транспозиція acquis ЄС. Матеріали конф. Харків, 2022. С. 40–49. Сливка Р. Практика ЄСПЛ. Вісник КСУ. 2020. №2. С. 33–46. Кулинич А. Євроінтеграція і конституційні реформи. Форум права. 2024. №1. С. 58–72. Бойко М. Впровадження стандартів ЄС у Конституцію України. Матеріали конф. Одеса, 2021. С. 73–82.				
10	Тема 10. Цифровізація конституційного судочинства Зміст: Е-судочинство; віддалені засідання; електронні докази; ризики кібербезпеки та етики. Література : Литвин О. Е-судочинство: тенденції. Право України. 2024. №2. С. 200–215. Хоменко В.М. ШІ в судочинстві. Юридична наука. 2023. №6. С. 90–105. Коваленко Д. Віддалені засідання КСУ. Матеріали конф. Київ, 2022. С. 120–129. Семенюк І. Е-докази у конст. процесі. Вісник КСУ. 2021. №3. С. 44–56. Смирнова Н. Кібербезпека е-правосуддя. Форум права. 2020. №3. С. 18–32. Горова Н. Етичні виклики цифровізації КСУ. Матеріали конф. Харків, 2023. С. 145–154.	Вивчити сучасні інструменти електронного судочинства. Проаналізувати використання електронних доказів. Обговорити ризики кібербезпеки та етичні виклики. Дослідити досвід інших держав щодо цифровізації правосуддя. Сформувати бачення майбутнього е-судочинства в Україні.	1	0,5	РН3, РН4
11	Тема 11. Конституційне право в умовах воєнного стану Зміст: Конституційний режим воєнного стану; межі обмеження прав; пропорційність і контроль; практика України.	Ознайомитися з правовим режимом воєнного стану. Проаналізувати обмеження конституційних прав у воєнний час. Обговорити принцип пропорційності при обмеженні прав. Вивчити баланс між національною безпекою та правами людини. Порівняти український досвід із міжнародними практиками.	1	0,5	РН2, РН5

Література : Поліщук С. Конституційне право у воєнний час. Юридичний вісник. 2022. №11. С. 220–235. Кравець І.М. Обмеження прав у воєнний час. Право України. 2023. №11. С. 50–65. Діденко О. Пропорційність у надзвичайних режимах. Вісник НАПрНУ. 2021. №4. С. 99–112. Горбачова Т. Парламент у період воєнного стану. Матеріали конф. Львів, 2022. С. 61–70. Савченко Р. Баланс безпеки та прав людини. Форум права. 2024. №2. С. 7–21. Яковенко Л. Конституційні права у воєнний час: міжнародний досвід. Матеріали конф. Київ, 2023. С. 211–220.				
Разом:		20	10	

6. Перелік тем і зміст лабораторних занять – не передбачено навчальним планом

7. Самостійна робота (поза аудиторні заняття)

Вид діяльності	Максимальна кількість балів
Участь у семінарських заняттях (11 тем, по 2 бали за тему)	22
Виконання самостійної роботи	60
Індивідуальні завдання (реферат, есе, кейс)	10
Підсумковий залік	8
Разом	100

Самостійна робота - вид поза аудиторної роботи навчального характеру, яка спрямована на вивчення програмного матеріалу навчального курсу. Зміст самостійної роботи визначається програмою навчальної дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача. Під час самостійної роботи здобувач має опрацювати конспекти лекцій, матеріали, викладені в підручниках, навчальних посібниках, джерела міжнародного і національного права України та зарубіжних країн, судову практику відповідно до тем навчальної дисципліни. Також важливе значення має робота з науково-практичними коментарями, монографіями, науковими статтями, іншою науковою і навчально-методичною літературою, рекомендованою викладачем. Методичні матеріали повинні передбачати можливість проведення самоконтролю з боку студента.

Самостійна робота студента над засвоєнням навчального матеріалу може виконуватися в науковій бібліотеці університету, навчальних кабінетах, комп'ютерних класах (лабораторіях), а також в домашніх умовах.

У необхідних випадках ця робота проводиться відповідно до заздалегідь складеного графіка, що гарантує можливість індивідуального доступу студента до потрібних дидактичних засобів.

Формами самостійної роботи студентів є:

- письмове виконання домашніх завдань;
- засвоєння теоретичного матеріалу за темами практичних занять;
- попередня проробка лекційного матеріалу;
- доопрацювання матеріалів лекцій;

- робота в інформаційних мережах;
- опрацювання додаткової літератури;
- розробка кейсів;
- есе за вузькоспеціальною проблематикою;
- створення портфоліо навчального курсу та його презентація;
- написання рефератів, доповідей та їх презентація;
- підготовка та опублікування наукових статей, тез наукових доповідей;
- участь у студентських науково-практичних конференціях;
- складання бібліографії за відповідною темою;
- узагальнення судової практики;
- коментування джерел міжнародного права, а також національного права України та зарубіжних країн;
- інші форми роботи.

Вибір здобувачем видів самостійної роботи здійснюється за його власними інтересами та узгоджується з викладачем, який забезпечує організацію, контроль та оцінку якості виконання відповідної роботи.

Навчальний матеріал, який згідно із робочим навчальним планом має бути засвоєний студентами в процесі самостійної роботи, вноситься в суму балів поточного контролю разом із навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні навчальних занять.

Тема 1. Предмет, метод і система конституційного права України (10 год.)

1. Підготовка реферату «Вплив воєнного стану на предмет конституційного права» (3 год.).
2. Аналіз рішення КСУ № 2-р/2020 від 25.03.2020 щодо тлумачення норм Конституції (2 год.).
3. Складання схеми системи конституційного права України (2 год.).
4. Порівняльний аналіз методів конституційного права в Україні та інших країнах (2 год.).
5. Підготовка презентації про вплив цифровізації на конституційні процеси (1 год.).

Тема 2. Принципи конституційного судочинства (8 год.)

1. Аналіз судової практики КСУ щодо принципу верховенства права (2 год.).
2. Підготовка есе «Проблеми реалізації принципу гласності в конституційному судочинстві» (2 год.).
3. Порівняльний аналіз принципу змагальності в конституційному та адміністративному судочинстві (2 год.).
4. Дослідження впливу політичного тиску на незалежність суддів КСУ (1 год.).
5. Складання таблиці принципів конституційного судочинства з прикладами їх порушення (1 год.).

Тема 3. Конституційна юрисдикція: межі та проблематика (8 год.)

1. Дослідження конфліктів юрисдикції між КСУ та Верховним Судом (2 год.).
2. Аналіз рішення КСУ № 4-р/2021 від 20.07.2021 щодо меж юрисдикції (2 год.).
3. Підготовка доповіді про підсудність справ КСУ в умовах воєнного стану (2 год.).
4. Складання схеми компетенції КСУ (1 год.).
5. Аналіз практики Венеціанської комісії щодо меж конституційної юрисдикції (1 год.).

Тема 4. Суб'єкти конституційного судочинства (6 год.)

1. Аналіз ролі Уповноваженого ВРУ з прав людини в конституційних спорах (2 год.).
2. Підготовка аналітичної записки про обмеження доступу громадян до КСУ (1 год.).
3. Дослідження правового статусу представників у конституційному процесі (1 год.).
4. Аналіз рішення КСУ № 5-р/2021 від 25.08.2021 щодо суб'єктів судочинства (1 год.).
5. Складання переліку суб'єктів конституційного судочинства з їх повноваженнями (1 год.).

Тема 5. Конституційна скарга: порядок подання та розгляду (10 год.)

1. Підготовка проєкту конституційної скарги на основі рішення КСУ № 1-р/2021 (3 год.).
2. Аналіз вимог до форми та змісту конституційної скарги (2 год.).
3. Дослідження проблем ефективності розгляду скарг КСУ (2 год.).
4. Порівняльний аналіз процедур подання скарг до КСУ та ЄСПЛ (2 год.).
5. Складання алгоритму подання конституційної скарги (1 год.).

Тема 6. Докази та доказування в конституційному процесі (8 год.)

1. Аналіз цифрових доказів у конституційному процесі (2 год.).
2. Підготовка есе «Проблеми оцінки доказів у конституційних спорах» (2 год.).
3. Дослідження рішення КСУ № 6-р/2021 від 10.09.2021 щодо доказів (2 год.).
4. Аналіз обмежень доступу до доказів у воєнний період (1 год.).
5. Складання схеми процедури доказування в конституційному процесі (1 год.).

Тема 7. Роль судових рішень КСУ у формуванні конституційної практики (10 год.)

1. Порівняльний аналіз рішень КСУ № 7-р/2022 та інших щодо їх впливу (3 год.).
2. Підготовка реферату «Рішення КСУ як джерело права» (3 год.).
3. Аналіз суперечностей у тлумаченні рішень КСУ (2 год.).
4. Дослідження впливу рішень КСУ на законодавчий процес (1 год.).
5. Складання таблиці видів рішень КСУ з прикладами (1 год.).

Тема 8. Проблеми тлумачення та виконання рішень КСУ (8 год.)

1. Дослідження проблем виконання рішень КСУ органами влади (2 год.).
2. Аналіз рішення КСУ № 4-р/2022 від 20.09.2022 щодо виконання рішень (2 год.).
3. Підготовка аналітичної записки про політичний вплив на виконання рішень КСУ (2 год.).
4. Порівняльний аналіз виконання рішень КСУ та ЄСПЛ (1 год.).
5. Складання переліку проблем тлумачення рішень КСУ (1 год.).

Тема 9. Гармонізація конституційного права з європейськими стандартами (8 год.)

1. Аналіз впливу практики ЄСПЛ на рішення КСУ № 2-р/2021 (2 год.).
2. Підготовка доповіді про проблеми імплементації стандартів ЄСПЛ (2 год.).
3. Дослідження гармонізації законодавства України з міжнародними нормами (2 год.).
4. Порівняльний аналіз практики КСУ та ЄСПЛ (1 год.).
5. Складання схеми гармонізації конституційного права (1 год.).

Тема 10. Цифровізація конституційного судочинства (6 год.)

1. Дослідження етичних питань використання штучного інтелекту в судочинстві (2 год.).
2. Аналіз рішення КСУ № 8-р/2022 від 01.11.2022 щодо цифровізації (1 год.).
3. Підготовка есе «Ризики порушення конфіденційності в електронному судочинстві» (1 год.).
4. Дослідження інфраструктури електронного судочинства в Україні (1 год.).
5. Складання переліку переваг і недоліків цифровізації судочинства (1 год.).

Тема 11. Конституційне право в умовах воєнного стану (6 год.)

1. Аналіз балансу між безпекою та правами людини в умовах воєнного стану (2 год.).
2. Підготовка доповіді на основі рішення КСУ № 9-р/2022 від 15.12.2022 (1 год.).
3. Дослідження обмежень конституційних прав у воєнний період (1 год.).
4. Порівняльний аналіз захисту прав людини в Україні та інших країнах у воєнний час (1 год.).
5. Складання переліку конституційних прав, які обмежуються в умовах воєнного стану (1 год.).

Загальна кількість годин самостійної роботи:

- Денна форма: 80 год.
- Заочна форма: 100 год.

8. Індивідуальні завдання

Загальна кількість годин на індивідуальні завдання: 16 год.

Здобувачу вищої освіти надається право самостійно сформулювати бажану тему реферату (есе) та погодивши тему з викладачем, підготувати та виступити з рефератом (есе).

Виходячи зі змісту модуля 1 здобувачам вищої освіти скласти тести для відповіді іншим студентам, та під час перевірки вірності відповідей обговорити правильність чи невірність постановки того чи іншого тестового завдання та вірність/невірність відповіді.

Виходячи зі змісту модуля 1 здобувачам вищої освіти розподілитися по невеличким групам та скласти кейсові завдання для подальшого вивчення ситуацій в аудиторії, розібратися в сутності проблеми, запропонувати можливі рішення та вибрати найкраще із них.

Підготувати портфоліо виступу на семінарі, участі в науково-дослідній діяльності, яким показати успішність і доказати прогрес дослідницької і творчої діяльності.

Приклади рефератів, есе, кейсових завдань:

1. **Реферат** (5 год.): Теми: «Вплив рішень КСУ на конституційну практику», «Проблеми цифровізації конституційного судочинства», «Конституційні права в умовах воєнного стану».
2. **Есе** (5 год.): Теми: «Роль КСУ у захисті прав людини», «Незалежність суддів КСУ: виклики та перспективи», «Гармонізація з європейськими стандартами».
3. **Кейсові завдання** (6 год.): Аналіз конкретних рішень КСУ (наприклад, № 2-р/2020, № 3-р/2021, № 4-р/2022) з підготовкою правового висновку.

9. Методи навчання та контролю

Основна мета підвищення якості навчання: переведення студентів із пасивного навчання до активної участі та доповнити традиційну «накопичувальну» освіту «проблемно-визначальною» освітою. Важливу роль відіграють творчі, проблемно-пошукові методи, пов'язані із постановкою наукової гіпотези, розгляд якої має знайти відображення в навчальній діяльності здобувачів вищої освіти.

В процесі навчання використовуються такі **методи навчання**:

- ✓ лекція, лекція-дискусія з використанням мультимедійних презентацій за допомоги мультимедіа засобів;
- ✓ проведення семінарських (практичних) занять з використанням активних форм навчання (тренінги, ділові та імітаційні ігри, інтерактивні методи: «Мозковий штурм», «Обговорення», «Робота над помилками», «Вимушені дебати з протилежними думками», «Експертна оцінка есе сусіда по партії», «Кросворд» і т.д.);
- ✓ надання інформаційних джерел (наукової літератури, нормативно - правових актів, поглядів науковців) для самостійного опрацювання за визначеною тематикою;
- ✓ самостійне виконання студентами завдань (самостійна робота) у вигляді аналітичних доповідей, проєктів рішень, експертних висновків, рефератів, доповідей для обговорення, есе тощо.

Методами контролю в межах дисципліни є: усне та письмове опитування; перевірка виконаних самостійних завдань; оцінювання активності та знань під час участі у семінарських заняттях з використанням активних форм навчання; тестовий контроль, поточний контроль.

10. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний контроль здійснюється під час проведення та семінарських занять, а також за результатами виконання здобувачем вищої освіти завдань для самостійної роботи (есе, аналітичні записки).

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання після вивчення навчальної дисципліни у формі заліку.

Питання до заліку

Тема 1. Поняття та принципи інформаційної безпеки

1. Що таке інформаційна безпека? Охарактеризуйте її основні принципи (конфіденційність, цілісність, доступність).
2. Які ключові положення Закону України «Про кібербезпеку» (2017) регулюють інформаційну безпеку?
3. Які правові прогалини існують у національному законодавстві щодо інформаційної безпеки?
4. Як принципи інформаційної безпеки застосовуються у практичній діяльності фахівців з кібербезпеки?

Тема 2. Національне законодавство у сфері кібербезпеки

5. Які функції виконують СБУ та Держспецзв'язку у сфері кібербезпеки України?
6. Охарактеризуйте основні положення Закону України «Про основи національної безпеки» (2018) щодо кібербезпеки.
7. Які проблеми координації між державними органами виникають у сфері кібербезпеки?
8. Як відбувається імплементація національного законодавства у сфері кібербезпеки?

Тема 3. Міжнародні стандарти інформаційної безпеки

9. Які ключові положення Конвенції Ради Європи про кіберзлочинність (2001)?
10. Охарактеризуйте стандарт ISO/IEC 27001:2022 та його роль у кібербезпеці.
11. Яке значення має NIST Cybersecurity Framework для міжнародної практики кібербезпеки?
12. Яка роль ENISA у формуванні стандартів інформаційної безпеки в ЄС?

Тема 4. Правові аспекти захисту персональних даних

13. Які основні положення Закону України «Про захист персональних даних» (2010)?
14. Порівняйте вимоги Закону України «Про захист персональних даних» із GDPR (2016).
15. Які механізми захисту персональних даних застосовуються в кіберпросторі?
16. Які проблеми виникають при гармонізації українського законодавства з GDPR?

Тема 5. Правове регулювання кіберзлочинності

17. Які види кіберзлочинів регулюються статтями 361–363 Кримінального кодексу України?
18. Які механізми розслідування кіберзлочинів передбачені в Україні?
19. Які проблеми юрисдикції виникають при розслідуванні кіберзлочинів?
20. Яке значення має міжнародне співробітництво у боротьбі з кіберзлочинністю?

Тема 6. Захист критичної інфраструктури

21. Що таке критична інфраструктура за Законом України «Про критичну інфраструктуру і її захист» (2021)?
22. Які правові механізми захисту критичної інфраструктури застосовуються в Україні?
23. Які міжнародні стандарти використовуються для захисту критичної інфраструктури?
24. Які виклики виникають при захисті критичної інфраструктури від кібератак?

Тема 7. Інформаційна безпека в умовах воєнного стану

25. Які положення Закону України «Про правовий режим воєнного стану» (2015) стосуються кібербезпеки?
26. Які правові заходи застосовуються для захисту інформації в умовах воєнного стану?

27. Як реагувати на кібератаки в умовах воєнного стану?
28. Які виклики виникають при забезпеченні інформаційної безпеки під час війни?

Тема 8. Правові аспекти кібероперацій

29. Що таке кібероперації за Талліннським посібником 2.0?
30. Як міжнародне право регулює кібероперації?
31. Які проблеми юрисдикції виникають у кіберпросторі під час кібероперацій?
32. Яка відповідальність передбачена за проведення кібероперацій?

Тема 9. Правові аспекти використання штучного інтелекту в кібербезпеці

33. Які основні положення Рекомендації ЮНЕСКО з етики штучного інтелекту (2021)?
34. Охарактеризуйте EU AI Act (2021) та його значення для кібербезпеки.
35. Які етичні виклики виникають при використанні штучного інтелекту в кібербезпеці?
36. Як правове регулювання ШІ впливає на захист інформації?

Тема 10. Відповідальність за порушення у сфері інформаційної безпеки

37. Які види відповідальності передбачені за порушення інформаційної безпеки в Україні?
38. Які проблеми виникають при доказуванні кіберзлочинів у судовій практиці?
39. Охарактеризуйте адміністративну відповідальність за порушення у сфері кібербезпеки.
40. Як міжнародна відповідальність застосовується до кіберзлочинів?

Тема 11. Судова практика у сфері кібербезпеки

41. Які особливості судової практики України у справах про кіберзлочини?
42. Охарактеризуйте міжнародну судову практику у сфері кібербезпеки.
43. Які проблеми виникають при доказуванні кіберзлочинів у судах?
44. Як експертиза кіберінцидентів використовується в судовій практиці?
45. Яке значення мають рішення Європейського суду з прав людини для кібербезпеки?
46. Як судова практика впливає на розвиток законодавства у сфері кібербезпеки?
47. Які приклади судових рішень у справах кіберзлочинів в Україні?
48. Як міжнародні суди розглядають справи про кібератаки?
49. Які виклики виникають при формуванні судової практики у сфері кібербезпеки?
50. Як судова практика сприяє гармонізації національного та міжнародного законодавства?

11. Критерії оцінювання

Критерії оцінювання поточного контролю знань здобувачів вищої освіти

Бали за окремий вид навчальної діяльності	Критерії оцінювання
5	Здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно розв'язав усі завдання.
4	Здобувач вищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно розв'язав більшість завдань.
3	Здобувач вищої освіти в цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно розв'язав половину завдань.
2	Здобувач вищої освіти не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно розв'язав меншість завдань.
1	Здобувач вищої освіти частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно розв'язав окремі завдання.

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти на семінарському занятті

Бали за окремий вид навчальної діяльності	Критерії оцінювання
0	відсутність на занятті з поважної чи неповажної причини; - відмова від відповіді на запитання за змістом теми
1	фрагментарне відтворення незначної частини навчального матеріалу; - відтворення менше половини навчального матеріалу; - відсутність правильної відповіді на додаткові запитання або відмова від відповіді на них.
2	демонстрація знань і розуміння основних положень навчального матеріалу з теми, правильна, але недостатньо обґрунтована відповідь; - відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак містить неточності.
3	демонстрація глибоких, міцних знань;

	- аргументоване використання набутих знань у нестандартних ситуаціях; - самостійний аналіз, оцінка, узагальнення навчального матеріалу; - повна та логічна відповідь на додаткові запитання за змістом теми.
--	--

Критерії оцінювання індивідуального науково-дослідного завдання

Вид діяльності	Максимальна кількість балів
Участь у семінарських заняттях (11 тем, по 2 бали за тему)	22
Виконання самостійної роботи	60
Індивідуальні завдання (реферат, есе, кейс)	10
Підсумковий залік	8
Разом	100

№ з/п	Критерії оцінювання	Бали	
		дн.	заоч.
1	належне оформлення, достовірність та актуальність матеріалу	0,5	0,5
2	наявність ґрунтовних висновків	0,5	0,5
3	наявність списку літературних джерел	0,5	0,5
4	грамотна і аргументована презентація матеріалу	0,5	0,5
Усього		1	1

Критерії оцінювання підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
45-50	Здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі завдання підсумкового контролю. Брав участь в олімпіадах, конкурсах, конференціях.
35-44	Здобувач вищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість завдань підсумкового контролю.
25-34	Здобувач вищої освіти в цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину завдань підсумкового контролю.
15-24	Здобувач вищої освіти не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та

	обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив меншість завдань підсумкового контролю
1-14	Здобувач вищої освіти частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі завдання підсумкового контролю.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Теми	Денна форма (години)	Заочна форма (години)	Кредити	Бали
Тема 1. Предмет, метод і система конституційного права України				
Лекційні	2	1	0,06	2
Семінарські	2	1	0,06	2
Тема 2. Принципи конституційного судочинства				
Лекційні	2	1	0,06	2
Семінарські	2	1	0,06	2
Тема 3. Конституційна юрисдикція: межі та проблематика				
Лекційні	2	1	0,06	2
Семінарські	2	1	0,06	2
Тема 4. Суб'єкти конституційного судочинства				
Лекційні	2	1	0,06	2
Семінарські	2	1	0,06	2
Тема 5. Конституційна скарга: порядок подання та розгляду				
Лекційні	2	1	0,06	2

Семінарські	2	1	0,06	2
Тема 6. Докази та доказування в конституційному процесі				
Лекційні	2	1	0,06	2
Семінарські	2	1	0,06	2
Тема 7. Роль судових рішень КСУ у формуванні конституційної практики				
Лекційні	2	1	0,06	2
Семінарські	2	1	0,06	2
Тема 8. Проблеми тлумачення та виконання рішень КСУ				
Лекційні	2	1	0,06	2
Семінарські	2	1	0,06	2
Тема 9. Гармонізація конституційного права з європейськими стандартами				
Лекційні	2	1	0,06	2
Семінарські	2	1	0,06	2
Тема 10. Цифровізація конституційного судочинства				
Лекційні	1	0,5	0,03	1
Семінарські	1	0,5	0,03	1
Тема 11. Конституційне право в умовах воєнного стану				
Лекційні	1	0,5	0,03	1
Семінарські	1	0,5	0,03	1
Самостійна робота	80	100	2,67 / 3,33	60
Індивідуальні завдання	16	16	0,53	10
Разом	120	120	4	100

13. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Ноутбук, мультимедіа-проектор, ОС Windows, пакет Microsoft Office, ресурси Moodle, Google Meet, Zoom.

14. Рекомендовані джерела інформації

1. Шаповал В.М. Конституційне право України: сучасні виклики. Київ: Юрінком Інтер, 2021. – 300 с.
2. Совгіря О.В. Конституційний процес: принципи та виклики. Київ: Ваїте, 2022. – 250 с.
3. Кравець І.М. Актуальні проблеми теорії конституційного права. Журнал східноєвропейського права. – 2020. – № 82. – С. 12–22. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.3894567>.
4. Кампо В.М. Джерела конституційного права: сучасні тенденції. Право України. – 2021. – № 6. – С. 30–45.
5. Погребняк С.П. Вплив глобалізації на конституційне право. Вісник КСУ. – 2020. – № 2. – С. 15–25.
6. Хоменко В.М. Цифровізація конституційного права. Актуальні проблеми державотворення. – 2022. – С. 90–100.
7. Білак М. Верховенство права в конституційному судочинстві. Юридичний вісник. – 2021. – № 5. – С. 15–25.

8. Рішення КСУ № 2-р/2020 від 25.03.2020. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/1245>.
9. Рішення КСУ № 3-р/2021 від 15.06.2021. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/1270>.
10. Рішення КСУ № 4-р/2021 від 20.07.2021. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/1280>.
11. Рішення КСУ № 5-р/2021 від 25.08.2021. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/1295>.
12. Рішення КСУ № 1-р/2021 від 10.03.2021. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/1260>.
13. Рішення КСУ № 6-р/2021 від 10.09.2021. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/1300>.
14. Рішення КСУ № 7-р/2022 від 15.10.2022. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/1355>.
15. Рішення КСУ № 4-р/2022 від 20.09.2022. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/1350>.
16. Рішення КСУ № 8-р/2022 від 01.11.2022. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/1360>.
17. Рішення КСУ № 9-р/2022 від 15.12.2022. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/1370>.
18. Закон України «Про Конституційний Суд України» від 13.07.2017 № 2136-VIII. Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 35. – Ст. 376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>.
19. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-20#Text>.
20. Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» від 23.12.1997 № 776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр#Text>.
21. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>.
22. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
23. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики ЄСПЛ» від 23.02.2006 № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>.
24. Venice Commission. Opinion on Constitutional Theory. CDL-AD(2021)008. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)008-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)008-e).
25. Venice Commission. Opinion on Judicial Independence in Ukraine. CDL-AD(2021)013. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)013-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)013-e).
26. Venice Commission. Opinion on Constitutional Jurisdiction. CDL-AD(2021)015. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)015-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)015-e).
27. Venice Commission. Opinion on Access to Constitutional Justice. CDL-AD(2021)017. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)017-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)017-e).
28. Venice Commission. Opinion on Constitutional Complaints in Ukraine. CDL-AD(2021)019. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)019-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)019-e).
29. Venice Commission. Opinion on Evidence in Constitutional Justice. CDL-AD(2021)021. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)021-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)021-e).
30. Venice Commission. Opinion on Constitutional Court Decisions. CDL-AD(2021)023. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)023-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)023-e).
31. Venice Commission. Opinion on Execution of Constitutional Court Decisions. CDL-AD(2021)025. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)025-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)025-e).
32. Venice Commission. Opinion on Implementation of ECtHR Judgments. CDL-AD(2021)027. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)027-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)027-e).
33. Venice Commission. Opinion on Digitalization of Justice. CDL-AD(2021)029. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)029-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)029-e).
34. Venice Commission. Opinion on Constitutional Law in States of Emergency. CDL-AD(2021)031. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)031-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)031-e).
35. Council of Europe. Report on Constitutional Law in the Digital Age. Strasbourg, 2022. URL: <https://www.coe.int/en/web/cdcj/publications>.
36. Council of Europe. Recommendation CM/Rec(2021)2 on Judicial Independence. URL: <https://www.coe.int/en/web/cdcj/recommendations>.
37. Council of Europe. Report on Constitutional Courts and Jurisdictional Conflicts. Strasbourg, 2020. URL: <https://www.coe.int/en/web/cdcj/publications>.

38. Council of Europe. Report on the Role of Ombudsmen in Constitutional Justice. Strasbourg, 2020. URL: <https://www.coe.int/en/web/cdcj/publications>.
39. Council of Europe. Guide on Constitutional Complaints. Strasbourg, 2021. URL: <https://www.coe.int/en/web/cdcj/publications>.
40. Council of Europe. Report on Digital Evidence in Constitutional Proceedings. Strasbourg, 2022. URL: <https://www.coe.int/en/web/cdcj/publications>.
41. Council of Europe. Guide on Constitutional Judgments. Strasbourg, 2021. URL: <https://www.coe.int/en/web/cdcj/publications>.
42. Council of Europe. Guide on Execution of Constitutional Judgments. Strasbourg, 2021. URL: <https://www.coe.int/en/web/cdcj/publications>.
43. Council of Europe. Report on Harmonization of Constitutional Law. Strasbourg, 2021. URL: <https://www.coe.int/en/web/cdcj/publications>.
44. Council of Europe. Report on Artificial Intelligence in Judicial Systems. Strasbourg, 2022. URL: <https://www.coe.int/en/web/cdcj/publications>.
45. Council of Europe. Report on Human Rights in States of Emergency. Strasbourg, 2022. URL: <https://www.coe.int/en/web/cdcj/publications>.
46. Рішення ЄСПЛ у справі «Бурмич та інші проти України» від 12.10.2017. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-177845>.
47. Кліщенко В.О. Цифровізація судових процесів. Юридичний науковий електронний журнал. – 2020. – № 3. – С. 50–60. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-3/50>.
48. Погребняк С.П. Європейські стандарти в умовах воєнного стану. Юридичний вісник. – 2022. – № 7. – С. 20–30.
49. Хоменко В.М. Імплементация міжнародних стандартів. Актуальні проблеми державотворення. – 2022. – С. 190–200.
50. Білак М. Судовий захист прав у воєнний період. Юридичний вісник. – 2022. – № 9. – С. 20–30.

Електронні ресурси:

- Офіційний сайт Верховної Ради України: <https://zakon.rada.gov.ua>
- Сайт ENISA: <https://www.enisa.europa.eu>
- Сайт ISO: <https://www.iso.org>
- Сайт Ради Європи: <https://www.coe.int>

15. Політика навчальної дисципліни

Політика навчальної дисципліни

1. Академічна доброчесність здобувачів є важливою умовою для опанування результатів навчання за навчальною дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролю.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

МДУ виступає за дотримання принципів академічної доброчесності, тому обов'язково використовується сервіс з перевірки робіт здобувачів вищої освіти на плагіат – Unicheck, а також доступний безкоштовний сервіс, який здійснює перевірку на плагіат письмових робіт – EduBirdie <https://edubirdie.com/perevirka-na-plagiat>.

Порушенням академічної доброчесності, згідно із Законом України «Про освіту» (ст. 42 п. 4) вважається:

- **академічний плагіат** – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та / або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- **самоплагіат** – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- **фабрикація** – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- **фальсифікація** – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
- **списування** – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;
- **обман** – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;
- **хабарництво** – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;
- **необ'єктивне оцінювання** – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.

Наведений перелік не є остаточно вичерпним і не охоплює всіх діянь, що можуть містити ознаки порушення академічної доброчесності.

За порушення академічної доброчесності здобувачі вищої освіти можуть бути притягнені до наступної академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (поточний, підсумковий контроль, залік, іспит тощо);
- проведення додаткової перевірки всіх робіт авторства порушника;
- позбавлення наданих МДУ пільг з оплати навчання;
- оголошення догани із занесенням до особової справи порушника;
- відрахування з МДУ;
- інші, відповідно до вимог чинного законодавства та нормативних локальних актів МДУ.

Більш детально тут

Анкетування з академічної доброчесності:
<https://docs.google.com/forms/d/1VHzYkdFEGivtVl-dsENos1SCDRHfUpGia1YklgQK8j0/edit>

2. Здобувач має право на оскарження процедури проведення та результатів контрольних заходів згідно Положення про організацію контролю та оцінювання успішності навчання здобувачів вищої освіти в МДУ.

3. Участь в анкетуванні. Наприкінці навчального семестру здобувачам буде запропоновано заповнити анонімну анкету щодо якості викладання вивчених навчальних дисциплін.

Заповнення анкети є важливою для вдосконалення освітнього процесу та системи внутрішнього забезпечення якості освіти МДУ та дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати вашу думку стосовно покращення змісту навчальних дисциплін.

4. Неформальна освіта. Це освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій. Здобувач вищої освіти, який виявив бажання щодо визнання результатів, отриманих у неформальній освіті, звертається із відповідною заявою про визнання результатів, отриманих у неформальній освіті, в цілому для навчальної дисципліни /змістового модулю /практичних завдань з навчальної дисципліни/ завдань з практики тощо для здобувачів вищої освіти, до деканату факультету, на якому викладається навчальна дисципліна. Процедура зарахування здійснюється згідно Порядку визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті МДУ.

Ресурси:

<https://prometheus.org.ua/> - Prometheus – Найкращі онлайн-курси України та світу

<https://www.ed-era.com/> - EdEra – студія онлайн-освіти

<https://www.prostir.ua/> - Громадський простір

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Назва навчальної дисципліни	Проблеми конституційного права та процесу
Освітня програма	Право
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Кафедра, яка здійснює викладання	Кафедра права
Викладач ПІБ, посада	Волік Вячеслав Вікторович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри права МДУ
Електронна адреса викладача	v.volik@mdu.edu.ua
Консультації (дата, час, можливості онлайн консультування)	Онлайн консультування Viber, Telegram, WhatsApp
Посилання на сторінку навчальної дисципліни на Навчальному порталі МДУ	https://moodle.mu.edu.ua/my/courses.php
Компетентності та програмні результати навчання	ЗК1, ЗК3, ЗК5 ФК1, ФК2, ФК6, ФК9 РН1, РН2, РН3, РН4, РН5

Семестр(и) вивчення	Обсяг (години/ кредити)	Кількість аудиторних годин		Кількість, види індивідуальних завдань	Форма контролю
		лекції	семінар.		
I-й	120/4	20/10	20/10	Реферат (есе, доповідь для обговорення), тест, кейсові завдання, портфоліо	Залік

Завідувач кафедри _____

Вікторія ГРИГОР'ЄВА

Гарант ОП _____

Євген ЧЕРНИХ